

WPROWADZENIE

W okresie ostatnich kilkunastu lat zainteresowanie stresem związanym z pracą zawodową znacznie wzrosło, i to z kilku powodów. Po pierwsze, wielu przedstawicieli nauk, głównie medycznych i psychologicznych zaobserwowało, że zagrożenie stresem wzrasta w rozmiarach epidemicznych. Po drugie, psychologowie i socjologowie organizacji stwierdzili, że stres w pracy w znaczący sposób powiązany jest z negatywnymi postawami i zachowaniami pracowników. Po trzecie, kadra kierownicza doszła do przekonania, że ujemne konsekwencje stresu zawodowego są niezmiernie kosztowne ekonomicznie.

Dane angielskie wskazują, że 1/3 pracowników zatrudnionych w kluczowych gałęziach przemysłu wykazuje objawy stresu, a pracownicy opuścili łącznie 40 milionów dni roboczych z powodu nadmiernego stresu (Jee, Reason, 1992). W Stanach Zjednoczonych liczba osób cierpiących na choroby stresopochodne wzrosła z 13 do 25% (Spielberger, 2001). Natomiast koszty związane z negatywnymi skutkami stresu, takimi jak zaburzenia zdrowia psychicznego, wypadki czy nadużywanie alkoholu szacuje się na 250 mld dolarów (Karasek, Theorell, 1990). Inni autorzy (Quick, Quick, 1984), podają, że koszty leczenia chorób związanych ze stresem wraz ze stratami wynikającymi z absencji i obniżonej produktywności sięgają 150 mld dolarów.

Nie ulega więc wątpliwości, że stres zawodowy można uznać za zjawisko szkodliwe, zarówno z perspektywy powodzenia, zdrowia i samopoczucia pracowników, jak i efektywności organizacyjnej. Budzi to zrozumiałą potrzebę ochrony pracowników przed negatywnymi

skutkami stresu zawodowego. Instytucje odpowiedzialne za zdrowie pracowników, i to nie tylko fizyczne, ale i psychiczne, winny w sposób bardziej skuteczny przeciwdziałać zagrożeniom wynikającym z narażenia pracownika na różnego rodzaju stresory, również psychospołeczne, występujące w miejscu pracy.

Czynniki psychospołeczne wywoływały dotychczas niewielkie zainteresowanie służb medycyny pracy. Wiązało się to między innymi z faktem, iż bodźce psychospołeczne mają charakter subiektywny, a jako takie są trudne do pomiaru. Nie powinno to jednak pomniejszać znaczenia wagi problemów, które ze sobą niosą.

Grupą zawodową narażoną na działanie silnego stresu w miejscu pracy są funkcjonariusze policji. Interesujące więc wydają się dociekania nad czynnikami natury psychospołecznej, które prowadzą do poczucia stresu, jak również ocena ich konsekwencji. Rezultatem tych dociekań może być próba poszukiwania czynników, które pozwalałyby przeciwdziałać pojawianiu się tego typu zagrożeń lub też chronić jednostkę przed negatywnymi konsekwencjami narażenia na stres zawodowy.

Książka składa się z dwóch części, z których pierwsza ma charakter teoretyczny, druga – empiryczny.

Dwa pierwsze rozdziały zawierają krótką charakterystykę stresu zawodowego, omawiają rodzaje stresorów występujących w miejscu pracy, konsekwencje stresu zawodowego przejawiające się przede wszystkim w pogorszeniu stanu zdrowia oraz w tzw. zespole wypalenia zawodowego oraz problematykę stresu w pracy funkcjonariuszy policji.

Trzeci rozdział przedstawia metodologię badań własnych, w którym przedstawiono główne założenia pracy, cele, hipotezy badawcze, scharakteryzowano narzędzia pomiarowe oraz dokonano charakterystyki osób badanych. Rozdział czwarty obejmuje prezentację wyników badań, tzn. zróżnicowanie poziomu stresu zawodowego, stanu zdrowia, zespołu wypalenia zawodowego, posiadanych zasobów osobistych i strategii radzenia sobie ze względu na wiek, stan cywilny, wykształ-

cenie, staż pracy oraz wykonywane czynności. W rozdziale piątym zaprezentowano wyniki badań dotyczące zależności między odczuwanym stresem w pracy a nasileniem zespołu wypalenia zawodowego i stanem zdrowia, a także związek między stresem a zasobami osobistymi i preferowanymi przez policjantów strategiami radzenia sobie, traktowanymi jako moderatory stresu zawodowego.

Rozdział szósty poświęcono wyznacznikom konsekwencji stresu zawodowego u policjantów oraz pośredniczącej roli zasobów i radzenia sobie między odczuwanym stresem w pracy a zespołem wypalenia zawodowego i stanem zdrowia. Pracę kończy rozdział zawierający aplikację uzyskanych wyników badań oraz propozycje do programu zwalczania stresu zawodowego w celu ochrony zdrowia policjantów przed jego negatywnymi skutkami.